

Příloha k protokolu o SZZ č.

Vysoká škola: Jihočeská univerzita v Č. Budějovicích,
Pedagogická fakulta

Katedra: biologie

Datum odevzdání posudku: 17. 8. 2017

Diplomant: Lenka Štroblová

Aprobace: Zn-Přn SZn

Recenzent diplomové práce:

doc. PaedDr. Radka ZÁVODSKÁ, Ph.D.

POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

Inovace výuky přírodopisu ve vztahu k cílům dosažení přírodovědné gramotnosti: aplikační studie s využitím vzdělávacího tématu Ptáci

Cílem diplomové práce Lenky Štroblové bylo navrhnout inovaci obsahu vzdělávacího tématu Ptáci v učivu přírodopisu a navrhnout příklady vyučovacích metod a postupů v rámci vybraného tématu, které by vedly k naplnění cílů dosažení přírodovědné gramotnosti.

Autorka diplomové práce v Literárním přehledu podává přehled výukových metod a představuje principy přírodovědné gramotnosti. Kapitoly týkající se vyučovacích metod jsou zpracovány na základě literatury, která se zabývá problematikou obecné didaktiky a pedagogiky (Maňák a Švec 2003; Zorrmanová 2012, 2014 a Skalková 2007). Lenka Štroblová nepracovala s žádnou literaturou z oblasti didaktiky biologie, zůstala v rovině obecné didaktiky a nepokusila se propojit uvedené informace se specifikou vyučovacích metod ve vzdělávání přírodopisu. Kapitola 2.4.2 Paradigma vzdělávání je založena na jednom informačním zdroji Škoda, Doulík (2009), který je citován devětkrát na konci každého odstavce, ale není uveden v Seznamu literatury. Stejně v kapitole 2.4.6 Metoda konstrukce vzdělávacího obsahu a vzdělávacích postupů je uváděn jediný zdroj Knecht (2007).

Kapitola 3. Metodika je zcela relevantní k zaměření a cílům diplomové práce. Některé informace z kapitoly 3.2 se opakují v úvodní části kapitoly 4.2.

Výsledky práce jsou uvedeny v kapitole 4. nazvané Aplikační studie. Lenka Štroblová zde uvádí srovnání obsahu textu tématu Ptáci, který je uveden v učebnicích přírodopisu sedmi edičních řad. Stylistika psaného textu však snižuje úroveň vlastního sdělení založeného na rozboru učebních textů: Prvotními zdroji informací jsou učebnice samotné a tabulky pouze shrnují tyto informace, nikoliv naopak. Neobratné formulace typu „Posledními body v Tabulce 3 jsou obrázky zástupců“. Na str. 33 v odstavci pod tabulkou jsou uvedeny tři věty za sebou se stejným obsahem.

Pokud autorka píše, že uvádí nejznámější zástupce, podle kterého kritéria je určila? Jsou podle ní nejznámější ti, kteří jsou ve všech sedmi učebnicích uvedeni na obrázcích? Jsou v textech učebnic uvedeni zástupci ptáků, kteří nejsou vyobrazeni?

V kapitole 4.3 Inovace vzdělávacího obsahu se autorka práce zaměřila na inovaci obsahu vybraného tématického celku a návrh inovativních metod. Autorka vychází z toho, že si stanovila 6 tzv. základních pojmů, 6 ilustrací a 33 zástupců, které by mělo inovované učivo o ptácích obsahovat. To co autorka uvádí jako základní pojmy spíše odpovídá tématům učiva, jejichž znalost v sobě obsahuje mnoho biologických pojmů. Inovace učiva spočívá podle autorky v redukci obsahu učiva o vnitřní stavbě těla ptáků. Autorka svůj návrh zdůvodňuje tím, že žák pouhým okem anatomickou stavbu těla nevidí, může vidět jen stavbu vnější, a proto se žák má učit jen morfologii. Inovace učiva však nespočívá jen v pouhé redukci, kdy vynecháme některá témata, ale především v didaktické transformaci učiva, jak autorka sama zmiňuje v teoretické části práce. Navíc důvody pro vynechání určité části učiva (anatomie ptáků) jsou z didaktického hlediska nepřijatelné. Rovněž snížení počtu zástupců, o nichž se mají žáci učit, musí být zdůvodněno správně z didaktického hlediska, ne pouze tím, že tak dojde k „menší náročnosti na paměť“ žáků. Ne všechny druhy ptáků uvedené ve stávajících učebnicích se žáci musí naučit „nazpaměť“, existuje učivo kmenové, rozšiřující a doplňkové, což autorka nebrala v potaz, stejně jako se nezamyslela nad tím, že v rámci přírodovědy na 1. stupni ZŠ se žáci s učivem o ptácích setkávají a řadu zástupců již znají. Výběr zástupců Lenka Štroblová zdůvodňuje tak, že se žáci mají učit o těch druzích, „s nimiž se mohou běžně v přírodě setkat“ (str. 50), i když uvádí zástupce: tetřev hlušec, orel skalní, pštros, tučňák. Naopak nejsou uvedeni zástupci, s nimiž se děti mohou běžně setkat – např. strakapoud, rehek, rorýs, brhlík, sýkora modřinka, holub hřivnáč. Která hlediska je potřeba při výběru učiva zohlednit?

Lenka Štroblová představila ve své diplomové práci návrhy inovativních metod, které jsou nazvány: brainstorming, interaktivní tabule, situační metody, badatelsky orientovaná výuka, jež jsou doplněny pracovními listy uvedenými v příloze práce. Ačkoliv autorka deklaruje, že cílem je návrh takových vyučovacích postupů, metod a aktivit, které budou ve smyslu konstruktivistického přístupu inovativní a povedou efektivněji k dosažení přírodovědné gramotnosti než metody tradiční, ve skutečnosti navržené aktivity neobsahují nic nového v intencích zdůrazňovaných cílů práce. Škoda, že autorka místo obecných proklamací nevyšla skutečně z principů přírodovědné gramotnosti (viz. kapitola 2.3.2 Aspekty přírodovědné gramotnosti) a nekoncepovala konkrétní vyučovací postupy podle těchto zásad. Jedinou aktivitou, která tato kritéria splňuje, je úkol v Příloze 8 Práce s grafem. Ostatní aktivity, které zahrnují práce s mapou, textem, obrázky, jsou v podobě, kterou autorka předkládá v práci, ukázkami zcela tradičního přístupu k výuce. Použití interaktivní tabule nevede automaticky k novému neotřelému postupu. Způsob práce s mapou (Interaktivní tabule str. 54, pracovní list 9 a 10) je stejný jako kdyby žáci pracovali s nástěnnou mapou, atlasem či pracovním listem (navíc mapy by mohly být kvalitnější, aby se žáci skutečně v mapkách dobře orientovali a mohli odpovědět na zadané otázky). Stejně tak záznam ptačích hlasů může být z počítače, CD přehrávače a není potřeba

interaktivní tabule. Autorka vůbec nevyužila možnosti, které interaktivní tabule skýtá navíc oproti jiným vyučovacím pomůckám. Metoda brainstormingu aplikovaná na přehled znalosti žáků o ptácích postrádá smysl. Stejnou roli bude mít rozhovor se žáky. Brainstorming se využívá při hledání nových souvislostí a vztahů, nápadů, než na opakování faktů. Badatelsky orientovaná úloha je pouze načrtnuta bez hlubšího rozpracování a konkrétních údajů. Jak by autorka řešila návrhy různých hypotéz (např. Ptáci mají rozdílné končetiny z důvodu různé velikosti těla. Ptáci mají rozdílné končetiny z důvodu odlišného způsobu pohybu. Ptáci mají rozdílné končetiny, protože žijí v různém prostředí. Ptáci mají rozdílné končetiny podle toho, k čemu je používají. Atd.) Pracovala by autorka se všemi hypotézami- měla by připravená různá videa? Vedla by žáky k jedné hypotéze? Jakým způsobem? Neměli by žáci sami najít na internetu ukázkou pohybu konkrétního druhu ptáka, kterou by podpořili svou hypotézu? Rovněž autorčina formulace, že „aktivitu lze použít na rozličné zobáky“, nesvědčí o tom, že autorka zcela pochopila princip BOV.

Formální členění práce odpovídá struktuře diplomových prací. Předložená diplomová práce však obsahuje velké množství gramatických chyb a překlepů (některé příklady: str. 3 vyprávějí místo vyprávění, str. 16 proti paradigmatu humanistického, str. 16 že zasáhnout, str. 19 dalším didaktický model, str. 33 takovým zástupce, str. 37 poslední způsobem, str. 40 o první skupina živočichů, str. 45 organismy vyvíjeli, str. 51 může se jedna, str. 54 aktivita je možná zařadit, vychází z nabitých znalostech).

Doplňující připomínky a otázky k práci

Str. 37 Autorka navrhuje, že žáci budou tvořit ptačí budku podle své fantazie. To ale není vhodné. Proč?

Autorka zmiňuje některé mezipředmětové vztahy s učivem Ptáci. Které příklady byste v rámci tohoto učiva uvedla v rámci mezipředmětového vztahu s fyzikou? Jak byste vysvětlila žákům, že ptáci umí létat.

Jak byste vysvětlila žákům, proč se vrací ptáci na jaře zase zpátky a nezůstanou v teplých krajích (str. 47).

Autorka uvádí, že by se žáci učili o stavbě ptačího vejce podle obrázku (viz příloha 3). Uvedte jiný způsob, který by více odpovídal cílům práce. Na str. 42 uvedeno nesprávně, že vejce má jednu papírovou blánu.

Na str. 48 autorka píše: „žáci by měli chápat souvislosti s využitím ptačího peří „. Vysvětlete které souvislosti.

Závěr: Diplomová práce Lenky Štroblové zůstala daleko za očekáváním jak po obsahové, tak formální stránce, ale i přes uvedené připomínky splňuje požadavky kladené na diplomové práce na Pedagogické fakultě JU, a proto práci doporučuji k obhajobě.

Návrh na klasifikaci diplomové práce: dobře

doc. PaedDr. Radka Závodská, Ph.D., v. r.
Podpis recenzenta diplomové práce

V Č. Budějovicích dne 15. 8. 2017

Stupeň klasifikace	výborně	velmi dobře	dobře	nevyhověl
--------------------	---------	-------------	-------	-----------